

Hoe gaan we om met

vluchtelingen- kinderen?

De komst van gezinnen met kinderen, gevlucht uit oorlogsgebieden, biedt forse uitdagingen voor organisaties en professionals. Voor het onderwijs, de jeugdgezondheidszorg, het kinderen- en vreemdelingenrecht en gemeenten. Hierover vertellen Rinda den Besten van de PO-raad, Martine Goeman van Defence for Children en Elianne Zijlstra, orthopedagoog bij de Rijksuniversiteit Groningen.

“Voor het onderwijs is de aanzienlijke stroom vluchtelingenkinderen een groot probleem”, vertelt Rinda den Besten, voorzitter van de brancheorganisatie voor primair onderwijs, de PO-raad.

“Het gaat veelal om gezinnen met meerdere kinderen die geen Nederlands spreken en vaak ook geen Engels. In gemeenten worden grote asielzoekerscentra en opvanglocaties gekoppeld aan scholen. Er moeten leerkrachten gevonden worden, klaslokalen en allerhande facilitaire zaken. Dan komt de vraag of alle expertise wel aanwezig is en ingekocht. Er is een tekort aan docenten die les kunnen geven aan anderstaligen. Dit concludeerde de Onderwijsinspectie onlangs nog. Ook zijn veel lesmethoden verouderd. En natuurlijk zijn er kinderen die een trauma meenemen, zeker degenen uit oorlogsgebieden.”

Regieoverleg

Volgens Rinda den Besten is een goede match tussen kinderen, docenten en professionals - zoals gespecialiseerde orthopedagogen - erg belangrijk. “Leerkrachten zijn natuurlijk geen jeugdhulpverleners. Daarom is betrokkenheid van de wijkteams, huisarts en jeugdgezondheidszorg net zo belangrijk.

◀ *Bewoners AZC Almelo, waaronder 52 kinderen, protesteren tegen gedwongen verhuizing om plaats te maken voor nieuwkomers, augustus 2015. (Defence for Children)*

Hier is nog veel werk te verzetten. Een kind kan immers maar één keer goed beginnen.” Om dit goed te regelen is de PO-raad, met medewerking van het ministerie van Onderwijs, een zogeheten ‘regieoverleg’ gestart. Hierin overleggen onder meer VNG, COA, de VO- en MBO-raad over acties om onderwijs, jeugdhulp, zorg, opvang en begeleiding beter te organiseren. “Dit overleg gaat niet alleen over wat er nu nodig is, maar ook daarna. Een complex samenspel waarbij het natuurlijk gaat om geld, maar bovenal om het welzijn van kinderen. Die urgentie wordt door alle partijen gevoeld. We gaan voor die oplossingen waarmee we vluchtelingenkinderen een goede plek in de Nederlandse samenleving kunnen geven.”

Kinderrechten

Onder de vluchtelingen zijn veel kinderen die samen met hun ouders, of zelfs alleen, hun land zijn ontvlucht. Zij kunnen terecht bij de helpdesk van Defence for Children. Deze organisatie komt op voor de rechten van het kind, zoals neergelegd in het VN-Kinderrechtenverdrag en andere internationale verdragen.

“Via de kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children geven we advies en informatie aan kinderen, hun ouders en andere contactpersonen”, zo vertelt Martine Goeman, programma-manager kinderrechten en migratie. “Daarnaast ondersteunen we advocaten van kinderen die een verblijfsrechtelijke procedure doorlopen. Met juridisch advies en met het schrijven van kinderrechtenrapportages, waarin we een juridische onderbouwing geven bij de verblijfsaanvraag van het kind.”

De helpdesk heeft ook een belangrijke signaalfunctie. “Nu er binnen korte tijd veel nieuwe opvangplaatsen bijkomen, krijgen we veel telefoontjes over de toegang tot het onderwijs en de gezondheidszorg. Daarnaast vormen de vele verhuizingen een probleem. Gezinnen worden verspreid over verschillende opvanglocaties en moeten vaak opnieuw verhuizen. Defence for Children vestigt de aandacht op deze problemen.”

Orthopedagoog & migratierecht

Bij de ondersteuning van individuele zaken heeft Defence for Children contact met het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht. Dit is verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, afdeling Orthopedagogiek. Het Expertisecentrum heeft het zogenaamde *Best Interest of the Child model* ontwikkeld waarmee de kwaliteit van de opvoedingsomgeving beoordeeld kan worden. Door verschillende situaties te vergelijken, waarbij het kind zelf ook zijn visie kan geven, kan worden onderzocht waar het kind de beste ontwikkelingskansen heeft: in Nederland, in het land van herkomst of in een ander land.

Goeman: “Om in lijn te handelen met het VN-Kinderrechtenverdrag, moeten we goed naar het belang van het kind kijken bij een beslissing over de verblijfsaanvraag. Orthopedagogen spelen hierbij een belangrijke rol. Juridisch gezien kan een onderzoek van het Expertisecentrum een belangrijke onderbouwing vormen van zowel de kinderrechtenrapportage als het betoog van de advocaat. De orthopedagogen brengen de ontwikkeling van het kind in kaart en Defence for Children verbindt hier een juridisch standpunt aan, gelinkt aan het VN-Kinderrechtenverdrag. Gezien de hoge instroom van asielaanvragers kunnen steeds meer orthopedagogen te maken krijgen met deze kinderen. Vanuit de kinderrechtenhelpdesk zoeken we graag de samenwerking en roepen we orthopedagogen op om bij vragen over kinderrechten contact met ons op te nemen.”

Pedagogisch onderzoek

Orthopedagoog Elianne Zijlsta werkt bij het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht in Groningen. Dit doet - onder leiding van bijzonder hoogleraar en orthopedagoog Margrite Kalverboer - multidisciplinair wetenschappelijk en klinisch diagnostisch onderzoek naar gevluchte kinderen en hun gezinssystemen. Er zijn zes medewerkers, met een verschillende wetenschappelijke achtergrond.

Naast orthopedagogische uitgangspunten vormen de vier kernartikelen van het Internationale Verdrag

Martine Goeman: “Uit orthopedagogisch onderzoek van hoogleraar Margrite Kalverboer blijkt dat wanneer kinderen langer dan vijf jaar in Nederland verblijven, uitzetting naar een ander land niet in het belang is van het kind. Waarom ligt de bewijslast voor uitzetting van kinderen - en hun gezinnen - niet bij de IND?”

^
Tekening van Khaled,
gevlucht uit Syrië en
opgevangen in Milaan
door Save The Children

- > voor de Rechten van het Kind de belangrijkste normatieve pijlers. Het gaat hierbij om non-discriminatie; om de belangen van kinderen; om het recht op leven en ontwikkeling; en om het recht van kinderen om gehoord te worden bij voor hen belangrijke besluiten.
- In het vreemdelingenrecht wordt aan deze kinderrechtenbepalingen helaas te weinig betekenis gehecht, is de ervaring van Elianne Zijlstra. “Zo onderzoekt de Immigratie- en Naturalisatiedienst bij de behandeling van de verblijfsaanvraag van een gezin primair de situatie van de ouders, kinderen blijven buiten beschouwing. Bij alleenstaande minderjarige asielzoekers wordt in het vreemdelingenrecht aan kinderrechtenbepalingen minder betekenis toegekend dan in andere rechtsgebieden.”

Wat doet het onderzoekscentrum precies?

Elianne Zijlstra: “Op verzoek van advocaten stellen we orthopedagogische rapportages op. Hierin staat bij welk besluit het ontwikkelingsbelang van het kind in de vreemdelingenprocedure gediend is. Advocaten brengen deze rapportages in en wij bestuderen de effecten hiervan. Het blijkt dat

belangen van kinderen vaker meegewogen worden in de besluitvorming als er een orthopedagogisch rapport is ingebracht.”

Wetenschappelijke studies laten verder zien dat veel gevluchte kinderen kampen met sociaal-emotionele problemen als angst en depressies, vertelt Zijlstra. “Dat komt door de langdurige onzekerheid waarin kinderen en hun ouders verkeren, de vele verhuizingen, de psychische problemen van ouders en gebrek aan een helder en positief toekomstperspectief. Na een veelal heftige reis en dito ervaringen is het daarom van belang dat vluchtelingen hier een leven kunnen opbouwen. En dat kin-

deren scholing kunnen volgen en vriendschappen opbouwen. De kans op een succesvolle integratie neemt zo toe, evenals het herstel van traumatische ervaringen.”

Samenwerking tussen de diensten in de vreemdelingenketen – onderwijs, jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning – is onontbeerlijk, vindt Zijlstra. Dit leidt tot een beter ontwikkelingsperspectief van kinderen en hun ouders. Opvoedings- en psychische problematiek kan zo sneller herkend en hulpverlening kan vroegtijdig – preventief – ingezet worden.

De verwachting van Elianne Zijlstra en haar collega's is dat bij volwassenen en kinderen die snel een verblijfsrecht in Nederland krijgen – vaak afkomstig uit Syrië of Eritrea – de problemen beperkt zullen blijven. Vluchtelingen met onzekerheid over hun verblijfsrecht, vormen een risicogroep voor het ontwikkelen van psychische klachten en opvoedingsproblemen. Stabiliteit in hun leven ontbreekt immers. De orthopedagogiek zou zich volgens Zijlstra specifiek moeten richten op deze laatste groep om – verergering van – deze problematiek te voorkomen.

tekst: Tim de Kroon

Expertmeeting

De NVO organiseert binnenkort – samen met Defence for Children – een expertmeeting: Wat kunnen orthopedagogen betekenen voor de grote groep vluchtelingenkinderen in Nederland? Het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht, dat orthopedagogische rapportages opstelt bij een beslissing over een verblijfsaanvraag, wordt hier ook bij betrokken. Houdt de Nieuwsbrief in de gaten voor het vervolg.

Meer informatie:

- www.poraad.nl/themas/school-kind-omgeving/asielzoekers-en-nieuwkomers
- www.defenceforchildren.nl Kinderrechtenhelpdesk: 071 5160980
- www.rug.nl/research/study-centre-for-children-migration-and-law